

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงรูปแบบและวิธีการบริหารจัดการวัดในแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษา : วัดพนัญเชิงวรวิหาร วัดใหญ่ชัยมงคล และวัดท่ากา รื่อง เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการวัดในแหล่งท่องเที่ยว และเพื่อกำหนด แนวปฏิบัติสำหรับใช้ในการบริหารจัดการวัดในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาสำหรับวัดอื่น ๆ ซึ่ง ในบทนี้จะเสนอขั้นตอนการวิจัย โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ใน การเก็บรวบรวมข้อมูล การสร้างเครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ ข้อมูล ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นเจ้าอาวาสวัดที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีความสำคัญใน กระบวนการบริหารจัดการวัดที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในขอบเขตของ การศึกษาจำนวน 3 วัด คือ วัดพนัญเชิงวรวิหาร วัดใหญ่ชัยมงคล และวัดท่ากา รื่อง อำเภอ พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงนัยของแนวความคิดและ ทรรศนะทางด้านกระบวนการบริหารจัดการวัดตามภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ รวมถึงการใช้ หลักการประชาสัมพันธ์และการตลาดเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของวัด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประกอบไปด้วย “การวิจัยเชิงเอกสาร” ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาและค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา ตลอดจนผลงานวิจัยประเภทต่าง ๆ รวมทั้ง ข้อมูลจากการค้นคว้าทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือข้อมูลที่ได้มาจากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการสร้างพื้นฐานขององค์ความรู้อย่างบูรณาการในทางวิชาการเกี่ยวกับ กระบวนการบริหารจัดการ โดยเบื้องต้น ซึ่งเป็นแนวทางประการสำคัญในการนำไปสู่การสร้าง เครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพอีกแนวทางหนึ่ง ได้แก่ “แบบสัมภาษณ์” โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามให้ครอบคลุมกับประเด็นการศึกษา กำหนดแนวข้อคำถามแบบเปิดกว้างหรือเป็นการใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีผลทำให้ข้อคำถามมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง โดยการสัมภาษณ์เป็นระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำมาใช้ในการสัมภาษณ์ส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่เป็นผู้ที่มีความรู้และความชำนาญหรือมีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่กำลังดำเนินกระบวนการวิจัย จะเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้และความชำนาญหรือมีความเชี่ยวชาญสามารถแสดงความคิดเห็นหรือทรรศนะได้อย่างหลากหลายในทุกแง่มุม ผู้วิจัยหรือผู้สัมภาษณ์สามารถที่จะดำเนินการสัมภาษณ์และสามารถที่จะสอบถาม ติดตามและซักไซ้ไล่เรียงข้อมูลข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดปลีกย่อยที่สำคัญและมีความน่าสนใจในแต่ละประเด็นของคำตอบจากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์ อันทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ และข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติที่มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ ที่มีทั้งมิติของความลึกและมิติของความกว้างในเรื่องที่ดำเนินกระบวนการวิจัยนั้น

สำหรับคำถามในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

1. ด้านการปกครอง

- 1.1 วัดมีนโยบายด้านการปกครองอย่างไร
- 1.2 วัดมีแผนงาน / โครงการด้านการปกครองอย่างไร
- 1.3 วัดมีการปฏิบัติการและดำเนินการด้านการปกครองอย่างไร
- 1.4 วัดมีการประเมินผลด้านการปกครองอย่างไร
- 1.5 ปัญหาและอุปสรรคที่พบด้านการปกครองคืออะไร
- 1.6 วิธีการแก้ไขและข้อเสนอแนะด้านการปกครองคืออะไร
- 1.7 หลักเกณฑ์ในการพำนักอาศัยวัดของพระภิกษุและฆราวาสเป็นอย่างไร
- 1.8 วัดมีการจัดการบัญชีการเงินของวัดอย่างไร มีการแยกบัญชีการเงินของวัดและ

เจ้าอาวาสออกจากกันหรือไม่

2. ด้านการศึกษา

- 1.1 วัดมีนโยบายด้านการศึกษาอย่างไร
- 1.2 วัดมีแผนงาน / โครงการด้านการศึกษาอย่างไร

- 1.3 วัดมีการปฏิบัติการและดำเนินการด้านการศึกษาอย่างไร
- 1.4 วัดมีการประเมินผลด้านการศึกษาอย่างไร
- 1.5 ปัญหาและอุปสรรคที่พบด้านการศึกษาคืออะไร
- 1.6 วิธีการแก้ไขและข้อเสนอแนะด้านการศึกษาคืออะไร
3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์
 - 3.1 วัดมีนโยบายด้านการศึกษาสงเคราะห์อย่างไร
 - 3.2 วัดมีแผนงาน / โครงการด้านการศึกษาสงเคราะห์อย่างไร
 - 3.3 วัดมีการปฏิบัติการและดำเนินการด้านการศึกษาสงเคราะห์อย่างไร
 - 3.4 วัดมีการประเมินผลด้านการศึกษาสงเคราะห์อย่างไร
 - 3.5 ปัญหาและอุปสรรคที่พบด้านการศึกษาสงเคราะห์คืออะไร
 - 3.6 วิธีการแก้ไขและข้อเสนอแนะด้านการศึกษาสงเคราะห์คืออะไร
 - 3.7 หลักเกณฑ์ / เงื่อนไขในการดำเนินการด้านการศึกษาสงเคราะห์ เช่น การมอบ

ทุนการศึกษา มีหรือไม่และเป็นอย่างไร

4. ด้านการเผยแผ่
 - 4.1 วัดมีนโยบายด้านการเผยแผ่อย่างไร
 - 4.2 วัดมีแผนงาน / โครงการด้านการเผยแผ่อย่างไร
 - 4.3 วัดมีการปฏิบัติการและดำเนินการด้านการเผยแผ่อย่างไร
 - 4.4 วัดมีการประเมินผลด้านการเผยแผ่อย่างไร
 - 4.5 ปัญหาและอุปสรรคที่พบด้านการเผยแผ่คืออะไร
 - 4.6 วิธีการแก้ไขและข้อเสนอแนะด้านการเผยแผ่คืออะไร
5. ด้านสาธารณูปการ
 - 5.1 วัดมีนโยบายด้านสาธารณูปการอย่างไร
 - 5.2 วัดมีแผนงาน / โครงการด้านสาธารณูปการอย่างไร
 - 5.3 วัดมีการปฏิบัติการและดำเนินการด้านสาธารณูปการอย่างไร
 - 5.4 วัดมีการประเมินผลด้านสาธารณูปการอย่างไร
 - 5.5 ปัญหาและอุปสรรคที่พบด้านสาธารณูปการคืออะไร
 - 5.6 วิธีการแก้ไขและข้อเสนอแนะด้านสาธารณูปการคืออะไร

6. ด้านสาธารณสงเคราะห์
 - 6.1 วัดมีนโยบายด้านสาธารณสงเคราะห์อย่างไร
 - 6.2 วัดมีแผนงาน / โครงการด้านสาธารณสงเคราะห์อย่างไร
 - 6.2.1 นโยบายจะพิจารณาให้ความสงเคราะห์กับใครก่อน
 - 6.2.2 พิจารณาให้ความสงเคราะห์จากเหตุผลใด และจำนวนเท่าไร
 - 6.2.3 มีการตั้งงบประมาณด้านสาธารณสงเคราะห์ไว้หรือไม่ / อย่างไร
 - 6.3 วัดมีการปฏิบัติการและดำเนินการด้านสาธารณสงเคราะห์อย่างไร
 - 6.4 วัดมีการประเมินผลด้านสาธารณสงเคราะห์อย่างไร
 - 6.5 ปัญหาและอุปสรรคที่พบด้านสาธารณสงเคราะห์คืออะไร
 - 6.6 วิธีการแก้ไขและข้อเสนอแนะด้านสาธารณสงเคราะห์คืออะไร
7. ด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด
 - 7.1 วัดมีนโยบายด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาดอย่างไร
 - 7.2 วัดมีแผนงาน / โครงการด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาดอย่างไร
 - 7.3 วัดมีการปฏิบัติการและดำเนินการด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาดอย่างไร
 - 7.4 วัดมีการประเมินผลด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาดอย่างไร
 - 7.5 ปัญหาและอุปสรรคที่พบด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาดคืออะไร
 - 7.6 วิธีการแก้ไขและข้อเสนอแนะด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาดคืออะไร
 - 7.7 วัดมีกระบวนการในการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้บุคคลภายนอกได้รับทราบถึงการดำเนินการของวัดในสื่อช่องทางใด และอย่างไร (เช่น แผ่นพับ จดหมายข่าว หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ เป็นต้น)
 - 7.8 วัดมีระบบการบังคับบัญชาบุคลากรภายในวัด ในการจัดการนักท่องเที่ยวอย่างไร
 - 7.9 วัดจัดระบบนักท่องเที่ยวที่เข้ามาภายในวัดอย่างไร (เช่น มีแผนผังแนะนำเส้นทางการเยี่ยมชมภายในวัด)

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

สำหรับกระบวนการในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในระเบียบวิธีการวิจัย เนื่องจากระเบียบวิธีการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดให้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ ลักษณะของข้อคำถามที่นำมาใช้ในการสัมภาษณ์ มีความเจาะลึกอย่างชัดเจนเพียงแต่มีการกำหนดลักษณะของข้อคำถามที่มีลักษณะเปิดกว้าง มีความยืดหยุ่นและมีการนำคำสำคัญ (keywords) มาใช้ประกอบในการชี้แนะในกระบวนการสัมภาษณ์ โดยที่ลักษณะของข้อคำถามเช่นนี้ สามารถที่จะปรับเปลี่ยนถ้อยคำหรือให้มีความสอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนตามสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา

ส่วนการกำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการออกแบบการวิจัยหรือการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1. การศึกษาวิจัยข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัดตามภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์
2. การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัดตามภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์และการจัดการวัดด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยว
3. การดำเนินการเพื่อกำหนดกระบวนการ ขั้นตอนและแนวทางในการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบไปด้วย เจ้าอาวาส จำนวน 3 วัด คือ วัดพญัญเชิงวรวิหาร วัดใหญ่ชัยมงคล และวัดท่ากระบัง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. การออกแบบการวิจัย หรือ การสร้างแบบสัมภาษณ์ สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ ได้มีการนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวมาดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนในเชิงเนื้อหาให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยเบื้องต้นก่อน เพื่อที่จะนำแนวความคิดหรือข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ที่ได้รับจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์มาใช้ในการปรับปรุงข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์ ในการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามสำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบไปด้วยข้อคำถามจำนวน 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่ 5) ด้านสาธารณูปการ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ 7) ด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

กระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) กระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 2) กระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางของกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งรวมทั้งแหล่งข้อมูลจากส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะแหล่งข้อมูลทางเว็บไซต์ที่ปรากฏบนอินเทอร์เน็ต เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับทุติยภูมิ (Secondary data) ประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ รายงานการศึกษาวิจัย และผลงานวิจัยประเภทต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์ รวมทั้งเพื่อนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลในการวิจัยในส่วนต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการขอความร่วมมือจากประชากรในการวิจัย เพื่อขอสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการในการสัมภาษณ์นั้นทางผู้วิจัยได้ทำการบันทึกข้อมูลโดยวิธีการจดบันทึกข้อมูลและการบันทึกเสียงของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยการขออนุญาตจากผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทำการบันทึกเสียงเพื่อนำมาใช้ในกระบวนการตรวจสอบและตรวจทานความถูกต้องย้อนกลับในภายหลังได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาความ
2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological analysis) และการวิเคราะห์เหตุการณ์แบบอิงทฤษฎี โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง จำแนก และตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุป เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เมื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ได้ทั้งหมดแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อเก็บข้อมูลภาคสนามเสร็จสิ้น โดยนำข้อมูลหลักที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด นำมาวิเคราะห์ตามเนื้อหา (Content analysis) ของข้อมูลที่ได้มาโดยนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ไว้ในตอนต้นมาจัดเรียงลำดับให้มีการขยายความเปรียบเทียบเพื่อเชื่อมโยงเนื้อหาความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันแล้วนำมาอธิบายรายละเอียดตามเหตุผลของข้อมูลเพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น และวัดพฤติกรรมจากคำรายงานการให้สัมภาษณ์ของแต่ละบุคคล (ผู้ให้ข้อมูล) เปรียบเทียบกับคำรายงานการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคคลแรกหรือบุคคลที่สองตามลำดับจากการสัมภาษณ์จากประชากรที่อยู่ภายใต้ขอบเขตการศึกษาเพื่อสรุปเป็นผลการศึกษา